

היום נלמד בעזרת ה':

ברכות דף לה

פרק שישי. משנה: דיני ברכות שלפני האכילה: על פירות האילן מברך בורא פרי העץ. על יין קבעו ברכה מיוחדת מפני חשיבותו - בורא פרי הגפן.

על פירות הארץ מברך בורא פרי האדמה. על פת קבעו ברכה מיוחדת מפני חשיבותה - המוציא לחם מן הארץ.

על הירקות (= 'ירקות עלים' כגון חסה וכדומה) מברך בורא פרי האדמה. לדעת רבי יהודה מברך בורא מיני דשאים (לדעתו צריך שתהיה ברכה מיוחדת לכל מין).

גמרא: מהיכן למדנו את החיוב לברך על האוכל? שנאמר ב'נטע רבעי' ו'בשנה הרביעית יהיה כל-פריו קדש הלולים לה' - "הלולים" משמע 2 הלולים: ברכה אחת לפני האכילה וברכה אחת לאחריה. (הסבר על 'נטע רבעי' ראה ב'מושגים בדף').

הגמרא מקשה כמה קושיות על ביאור זה, ולמסקנתה חיוב ברכה הוא מצד הסברא - שאסור לאדם להנות מהעולם הזה בלא ברכה.

הנהנה מהעולם הזה בלא ברכה כאילו מעל, והרוצה שלא יבוא לידי מעילה ילך לחכם שילמדנו ברכות.

לפני הברכה אין לאדם רשות להנות מהעולם הזה שנאמר "לה' הארץ ומלואה", ולאחר הברכה יכול להנות שנאמר "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני-אדם".

כל הנהנה מהעולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל מהקב"ה (= את הברכה שהיה צריך לברך) ומכנסת ישראל (= גוזל מעם ישראל את הפירות, שבחטאו הפירות לוקים), וחבר הוא לאיש משחית - לירבעם בן נבט שחטא והחטיא את ישראל, כך הוא מחטיא את האחרים שלומדים ממנו לא לברך.

כשישראל עושים רצונו של מקום (= הקב"ה) - הדגן שלהם, שנאמר "ואספת דגנך ויתרשך ויצהרך". וכשאינן עושים רצונו של מקום הוא לוקח אותו מהם, שנאמר "ולקחתי דגני בעתו ויתרושי במועדו".

(המשך בדף הבא ↓)

רבה היה אומר לחכמים שבאו ללמוד אצלו: בבקשה מכם אל תבואו ללמוד אצלי בימי ניסן (= זמן הקציר) ובימי תשרי (= זמן דריכת גתות היין וְבִדְי השמן), כדי שלא תהיו טרודים כל השנה בחיפוש אחר פרנסה.

דורות הראשונים היו מכניסים את פירותיהם דרך טרקסמון (= שערי הבית והחצר) כדי להתחייב במעשרות, ודורות האחרונים עושים תחבולות כדי להיפטר ממעשרות ע"י שמכניסים את פירותיהם דרך הגג או הקרפף (= רחבה שמאחורי הבית). (ראה עוד ב'מושגים בדף').

למדנו במשנה שעל יין קבעו ברכה מיוחדת מחמת שהשתנה לחשיבות - שמקודם היה ענבים ועכשיו יין. הגמרא מקשה למה על שמן זית מברכים בורא פרי העץ, ולא קבעו לו ברכה מיוחדת? והרי גם הוא השתנה לחשיבות - שמקודם היה זית ועכשיו שמן-זית? הגמרא מתרצת שיון חשוב יותר, שהוא סועד את הלב ומשמח, ואילו שמן לא סועד אלא רק זן.

הגמרא דנה איך יתכן שמברכים על שמן זית בורא פרי העץ? הרי אם הוא שתי אותה הוא פטור מלברך, כיון שזה מזיק לו. ואף אם הוא אכל אותו עם פת, הרי מברך רק על הפת שהיא עיקר ולא מברך על השמן שהוא טפל. וכן אם הוא שתי אותו ע"י אניגרון (= מאכל שנותרים בו שמן), מברך רק על האניגרון שהוא עיקר ולא על השמן שהוא טפל?

מושגים בדף

נטע רבעי: עץ מאכל ב- 3 השנים הראשונות לאחר נטיעתו הוא ערלה, ואסור באכילה ובהנאה. ובשנה הרביעית (= נטע רבעי) יש לו דין מעשר שני שמותר לאוכלו רק בירושלים, ואם רוצה לאוכלו מחוץ לירושלים צריך לפדות אותו ולהוסיף חומש על שווי. **מכניסים פירותיהם דרך גגות וקרפפות:** פירות טבל (= לא מעושרים) אינם מתחייבים במעשר כל עוד הם לא ראו את פני הבית או החצר, ומותר לאכול מהם אכילת ארעי. דורות האחרונים הערימו להיפטר ממעשרות ע"י שהכניסום דרך הגג או הקרפף ובכך הפירות לא ראו את פני הבית.